

TALABALARNI PEDAGOGIK FAOLIYATGA TAYYORLASHDA E-ASSESSMENTNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK JIHATLARI

Abdumannopov M. I.

katta o'qituvchi, Andijon davlat universiteti

Tayanch so'zlar: elektron baholash, e-assessment, keys, simulyatsiya, multimediyali taqdimotlar, elektron baholash platformalari, elektron baholashning pedagogik-psixologik jihatlari.

Ключевые слова: электронное оценивание, электронное оценивание, кейс, моделирование, мультимедийные презентации, электронные оценочные платформы, педагогические и психологические аспекты электронного оценивания.

Key words: electronic assessment, e-assessment, case, simulation, multimedia presentations, electronic assessment platforms, pedagogical and psychological aspects of electronic assessment.

So'nggi yillarda elektron baholash ta'lim muassasalarida qimmatli vosita sifatida o'ziga jalb etilib, o'qituvchilarga o'quvchilar bilimini baholashning yangi usullarini taklif qilmoqda. An'anaviy baholash usullaridan farqli o'laroq, e-assessment baholashlarni taqdim etish, fikr-mulohazalarni taqdim etish va natijalarni samarali tahlil qilish uchun axborot texnologiyalaridan foydalanadi. Uning afzalliklari yaxshi hujjatlashtirilgan bo'lsa-da, elektron baholashni pedagogik ta'limga integratsiyalashuvi pedagogik va psixologik tamoyillarni nozik tushunishni talab qiladi. Ushbu maqolada elektron baholashning pedagogik-psixologik jihatlari o'rganilib, uning o'quvchilarni pedagogik faoliyatga tayyorlashdagi roliga alohida e'tibor qaratilgan.

Elektron baholashning asosiy afzalliklaridan biri uning ta'lim natijalarini yaxshilash potentsialidadir. Darhol fikr-mulohaza va shaxsiylashtirilgan o'rganish tajribasini taqdim etish orqali elektron baholash o'quvchilarga yaxshilash kerak bo'lgan yo'nalishlarni aniqlashga va o'qish harakatlarini mos ravishda moslashtirishga yordam beradi. Bundan tashqari, elektron baholash platformalarining interaktiv tabiati turli xil o'rganish uslublari va afzalliklarini hisobga olgan holda moslashuvchan o'rganish yo'llarini yaratishga imkon

beradi. Pedagogik nuqtai nazardan, bu baholashda o'quvchiga yo'naltirilgan yondashuvni rivojlantiradi, bunda asosiy e'tibor baholash natijasiga emas, balki o'rganish jarayoniga qaratiladi.

Tanqidiy fikrlash kelajak o'qituvchilari uchun muhim mahorat bo'lib, ularga murakkab pedagogik sharoitlarda bilimlarni tahlil qilish, baholash va qo'llash imkonini beradi. Elektron baholash o'quvchilarga muammoni hal qilish va qaror qabul qilishni talab qiluvchi haqiqiy, real stsenariylarni taqdim etish orqali tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyatlarini taklif etadi. Keys, simulyatsiya va multimediyali taqdimotlar kabi topshiriqlar orqali elektron baholash o'quvchilarni pedagogik masalalar bo'yicha tanqidiy fikrlashga va o'z amaliyotida fikr yuritishga undaydi. Bundan tashqari, interfaol baholash formatlaridan foydalanish, masalan, tarmoqlangan mantiqqa ega viktorinalar yoki tengdoshlar tomonidan ko'rib chiqilgan topshiriqlar hamkorlikda o'rganish va turli nuqtai nazarlar almashinuviga yordam beradi.

O'z-o'zini tartibga soluvchi ta'lim pedagogik tayyorgarlikning yana bir muhim jihati bo'lib, o'quvchilarga o'z o'quv jarayonini nazorat qilish, maqsadlar qo'yish va ularning rivojlanishini nazorat qilish imkonini beradi. Elektron baholash o'quvchilarga ko'plab resurslar, jumladan, onlayn o'quv qo'llanmalari, multimedia materiallari va ko'rib chiqilgan maqolalardan foydalanish imkoniyatini berish orqali o'z-o'zini tartibga soluvchi ta'limni qo'llab-quvvatlaydi. Bundan tashqari, elektron baholash platformalarining moslashuvchanligi talabalarga mustaqil ravishda o'quv faoliyati bilan shug'ullanish va kerak bo'lganda tarkibni qayta ko'rib chiqish imkonini beradi. Talabalarga o'z bilimlarini egallash imkoniyatini berish orqali elektron baholash dinamik ta'lim sohasida muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo'lgan umrbod ta'lim odatlarini rivojlantiradi.

Elektron baholash ko'plab afzalliklarni taqdim etsa-da, uni muvaffaqiyatli amalga oshirish turli omillarni diqqat bilan ko'rib chiqishni talab qiladi. Birinchidan, fikr-mulohazalar mexanizmlari o'z vaqtida, konstruktiv fikr-mulohazalarni ta'minlash uchun ishlab chiqilishi kerak, bu esa o'rganishni osonlashtiradi va talabalarining faolligini rag'batlantiradi. Bundan tashqari, baholash vazifalari haqiqiy bo'lishi va pedagogik ta'lim maqsadlariga mos bo'lishi kerak, bu o'qituvchilarning kasbiy amaliyotida duch kelishi mumkin bo'lgan murakkab muammolarni aks ettiradi. Qolaversa, texnologiyaning baholash amaliyotini shakllantirishdagi rolini oshirib bo'lmaydi, chunki o'qituvchilar elektron baholashni o'qitishga samarali integratsiya qilish uchun rivojlanayotgan texnologiyalar va pedagogik tendentsiyalardan xabardor bo'lishlari kerak.

E-assessment yoki elektron baholash, baholash jarayonini yaxshilash uchun texnologiyadan foydalanish orqali o'quvchilarni pedagogik faoliyatga tayyorlashda muhim rol o'ynaydi. Bu yerda quyidagi bir nechta pedagogik-psixologik jihatlarni ko'rib chiqish kerak bo'ladi:

- E-assessment platformalari talabalarga zudlik bilan fikr-mulohazalarni taqdim etishi mumkin, bu ularga real vaqtda ularning kuchli va zaif tomonlarini tushunish imkonini beradi. Ushbu tezkor fikr-mulohazalar o'quvchilarning o'z xatolaridan tezda saboq olishlariga imkon berish orqali o'sish tafakkurini rivojlantiradi, bu ularning pedagogik rivojlanishi uchun zarurdir.
- Elektron baholash o'quvchilarga o'z ta'lim jarayonini nazorat qilish imkoniyatini berish orqali o'z-o'zini tartibga soluvchi ta'limni rag'batlantiradi. Onlayn baholash orqali talabalar o'zlarining yutuqlarini kuzatishlari, maqsadlar qo'yishlari va yaxshilash uchun yo'nalishlarni aniqlashlari mumkin. Ushbu avtonomiya ularning metakognitiv qobiliyatlari va o'z-o'zini samaradorligini oshiradi, bu esa samarali pedagogik amaliyot uchun juda muhimdir.
- Elektron baholashda multimediya, gamifikatsiya va moslashuv so'rovi kabi interfaol elementlar o'quvchilarning faolligi va motivatsiyasini oshirishi mumkin. Talabalar baholash jarayonida faol ishtirok etsa, ularda bilim olishga intilish va pedagogik faoliyatda ishtiyoq bilan qatnashish ehtimoli ortadi.
- Elektron baholash platformalari o'quvchilarning individual ehtiyojlari, afzalliklari va o'rganish uslublariga qarab baholashni moslashtirishi mumkin. Shaxsiylashtirilgan baholashlar turli xil o'quvchilarni qamrab oladi, bu esa baholash tajribasini har bir talabaning pedagogik sayohatiga yanada mazmunli va tegishli qiladi.
- Elektron baholash formativ baholash amaliyotlarini osonlashtiradi, bu esa o'qituvchilarga real vaqt rejimida talabalarining o'qishdagi yutuqlari haqida ma'lumotlarni to'plash imkonini beradi. Talabalar faoliyatini doimiy ravishda kuzatib borish orqali o'qituvchilar o'rganishdagi kamchiliklarni aniqlashlari va maqsadli yordam va aralashuvni ta'minlash uchun o'zlarining pedagogik strategiyalarini moslashtirishlari mumkin.
- Imtihonlar kabi an'anaviy baholash usullari o'quvchilarda test tashvishini keltirib chiqarishi, ularning ishlashi va umumiy farovonligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Elektron baholash yanada moslashuvchan va kamroq qo'rqituvchi baholash muhitini taklif qiladi, test tashvishlarini

kamaytiradi va pedagogik faoliyatga tayyorlanayotgan talabalar uchun ijobiy ta'lim tajribasini rag'batlantiradi.

- Elektron baholash o'quvchilarni o'z ta'lim jarayoni, strategiyalari va natijalari haqida fikr yuritishga undash orqali metakognitiv rivojlanishni rag'batlantiradi. O'z-o'zini mulohaza yuritish va o'z-o'zini baholash orqali o'quvchilar o'zlarining kognitiv kuchli va zaif tomonlari haqida tushunchaga ega bo'ladilar, bu esa samarali pedagogik amaliyot uchun zarurdir.

Elektron baholashni pedagogik faoliyatga kiritish o'quvchilarning bilim olish natijalarini optimallashtirish va ularni o'qitish va ta'lim jarayonlarida muvaffaqiyatli ishtirok etishga tayyorlash uchun ushbu pedagogik-psixologik jihatlarni diqqat bilan ko'rib chiqishni talab qiladi.

Elektron baholash o'quvchilarni pedagogik faoliyatga tayyorlash, ta'lim natijalarini yaxshilash, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish va o'z-o'zini tartibga soluvchi ta'limni rivojlantirish imkoniyatlarini taklif qilish vositasi sifatida muhim va'da beradi. Elektron baholashning pedagogik-psixologik jihatlarni ko'rib chiqish va fikr almashish mexanizmlari, baholashning haqiqiyliги va texnologiya integratsiyasi kabi asosiy masalalarni ko'rib chiqish orqali o'qituvchilar pedagogik mashg'ulotlarda elektron baholash imkoniyatlaridan to'liq foydalanishlari mumkin. Texnologiyalar rivojlanishda davom etar ekan, elektron baholashning ta'lim kelajagini shakllantirishdagi roli ham o'qituvchilar va talabalarga tobora raqamli dunyoda muvaffaqiyat qozonish imkoniyatini beradi.

Adbiyotlar:

1. Abdumannopov M. I. O. G. L., & Mirzaaxmedov, M. K. Bo'lajak o'qituvchilarining akt bo'yicha kasbiy kompetentligini shakllantiruvchi vositalar. *Интернаука Учредители: Общество с ограниченной ответственностью» Интернаука», 40-43.*
2. Murodjon Ixomjon o'g'li Abdumannopov, Mirzaaxmedov Muhammadbobur Karimberdiyevich. Boshlang'ich ta'lim o'quvchilarini o'qitishda rebus texnologiyasining ahamiyati. // *Polish science journal (ISSUE 10(43), 2021) - Warsaw: Sp. z o. o. «iScience», 2021. 82-85 p.*
3. Raxmonov O., Foziljonova M., Abdumannopov M. Bo'lajak informatika o'qituvchisining shaxsiy kompetentlik oshirish modeli. // *Ta'lim fidoyilari, March 2022. p. 18-26.*
4. Абдуманнопов М.И., Шамситдинов С.К., Жонибеков Р.О. Zamonaviy o'qituvchining kompetentlik modeli va uni rivojlantirish algoritmi // *Студенческий вестник: электрон. научн. журн. 2020. № 20(118).*
5. O. I. A. et al., "Improving pedagogical conditions for developing a responsible attitude to virtual learning in future teachers," *Psychology and Education Journal*, vol. 58, no. 1, pp. 4035–4041, Jan. 2021, doi: 10.17762/PAE.V58I1.1445.
6. Matkarimov, J. (2023). Raqamli texnologiyalar asosida talabalarining virtual texnologiyalardan foydalanish kompetentligini rivojlantirish. *Development of pedagogical technologies in modern sciences*, 2(3), 5-7.

Elektron baholash an'anaviy baholash usullariga nisbatan ko'plab afzalliklarni taqdim etuvchi ta'lim muassasalarida tobora keng tarqalgan. Biroq, uning pedagogik tayyorgarlikka integratsiyalashuvi samaradorligini ta'minlash uchun pedagogik va psixologik jihatlarni diqqat bilan ko'rib chiqishni talab qiladi. Ushbu maqolada elektron baholash kontekstida pedagogika va psixologiyaning kesishishi o'rganilib, uning o'quvchilarni pedagogik faoliyatga tayyorlashdagi rolga e'tibor qaratiladi. Mavjud adabiyotlar va nazariy asoslarga asoslanib, u elektron baholash qanday qilib ta'lim natijalarini yaxshilashi, tanqidiy fikrlashni rivojlantirishi va bo'lajak o'qituvchilarda o'z-o'zini tartibga soluvchi ta'limni rivojlantirishi mumkinligini o'rganadi. Bundan tashqari, u qayta aloqa mexanizmlari, baholashning haqiqiyliigi va baholash amaliyotini shakllantirishda texnologiyaning roli kabi asosiy fikrlarni muhokama qiladi. Ushbu pedagogik-psixologik jihatlarni hal qilish orqali o'qituvchilar elektron baholashdan talabalarni zamonaviy pedagogik muhit muammolariga tayyorlash vositasi sifatida foydalanishni optimallashtirishlari mumkin.

РЕЗЮМЕ

Электронное оценивание становится все более распространенным в образовательных учреждениях, предлагая множество преимуществ по сравнению с традиционными методами оценивания. Однако его интеграция в педагогическую подготовку требует тщательного рассмотрения педагогических и психологических аспектов для обеспечения его эффективности. В данной статье рассматривается пересечение педагогики и психологии в контексте электронного оценивания, акцентируя внимание на его роли в подготовке студентов к педагогической деятельности. Опираясь на существующую литературу и теоретические основы, в нем исследуется, как электронное оценивание может улучшить результаты обучения, способствовать критическому мышлению и способствовать саморегулированию обучения у будущих учителей. Кроме того, в нем обсуждаются ключевые вопросы, такие как механизмы обратной связи, достоверность оценки и роль технологий в формировании практики оценки. Обращаясь к этим педагогическим и психологическим аспектам, учителя могут оптимизировать использование электронного оценивания как средства подготовки учащихся к вызовам современной педагогической среды.

SUMMARY

Electronic assessment is becoming increasingly common in educational settings, offering many advantages over traditional assessment methods. However, its integration into teacher training requires careful consideration of pedagogical and psychological aspects to ensure its effectiveness. This article examines the intersection of pedagogy and psychology in the context of electronic assessment, focusing on its role in preparing students for teaching careers. Drawing on existing literature and theoretical frameworks, it explores how e-assessment can improve learning outcomes, promote critical thinking, and promote self-regulated learning in pre-service teachers. It also discusses key issues such as feedback mechanisms, assessment validity, and the role of technology in shaping assessment practice. By addressing these pedagogical and psychological aspects, teachers can optimize the use of e-assessment as a means of preparing students for the challenges of the modern teaching environment.